

Музыка уруога
Уруок технологической каартата
 Саха културатын сайдытыгар баян оруола

Биридимизт	Музыка	
Уруок тиэмэтэ	Саха културатын сайдытыгар баян оруола	
Уруок тиибэ	Сананы арийыы, билии уруога	
Уруок сыала	Баян добуһуоллаах сахалыы ырыалары билиһиннэрэр дьарыгы тэрийии	
Учуутал үлэтин соруктара	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баян Саха сиригэр сайдытын историятын билиһиннэри. 2. Аркадий Алексеев “Добордоһуу ырыатын” үөрэтии. 3. Ырыа киһи олоһор суолталаах буоларын өйдөтүү. 4. Матыыбы истэр, тону араарар дьобуру сайыннарыы. 	
Туттуллар тэриллэр	Баян, проектор (слайд) колонка	Предметтэр икки ардыларынааҕы сибээс: Литература а уруога
Үөрэх биридимизтин үөрэтии түмүгэ:		
Тустаах үөрэх биридимизтин үөрэтии түмүгэ:	Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ:	
Баян диэн музидструмент тутулун, историятын билсии; Саха сиригэр бастакы үөрэхтээх баянистары билии; Аркадий Алексеев туһунан билсии; “Добордоһуу ырыатын” үөрэтии; ырыа киһи олоһор суолталаах буоларын өйдөтүү; матыыбы истэр, тону араарар дьобуру сайыннарыы.	Ытык өйдөбүллэри инэри: Төрөөбүт дойдутун кэрэтин, добордоһуу күндүтүн сахалыы ырыалар тылларыттан толкуйдуур, ырытар. Атын омук историятыгар уонна култууратыгар убаастабыллаахтык сыһыаннаһар. Билэр-көрөр сатабыл: Урукку билиилэрин чинэтэр. Болһойон истэр. Уруок сыалын ылынан учууталы кытта тэннэ онлайн режиминэн уруок соруудаһын толорор. Билиини- көрүүнү кэбэбэстик ылар.	

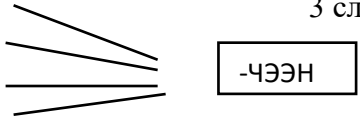
--	--

Буолар күнэ:3.02.2022с.

Кылаас: орто бөлөх үөрэнээччилэригэр

Уруок хаамыыта:

Уруок этаба	Учуутал кэпсээнэ	Слайд материала	бириэмэ
1. Тэрээһин чааһа (үөрэтэр соругу туруоруу)	- Үтүө күнүнэн! Бүгүн биһиэхэ – музыка уруога. Бу уруокка баян историятын, баянистар тустарынан, Сахабыт сиригэр культура сайдыытын салгыы билсиэхпит.	<p>1 слайд. Уруок тиэмэтэ: Саха культуратын сайдыытыгар баян оруола Сыала: Баян добуһуоллаах сахалыы ырыалары билиһиннэрэр дьарыгы тэрийии Соруктар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Баян Саха сиригэр сайдыытын историятын билиһиннэри. 2. Аркадий Алексеев “Добордохуу ырыатын” үөрэти. 3. Ырыа киһи олоһор суолталаах буоларын өйдөтүү. 4. Матыыбы истэр, тону араарар дьобуру сайыннарыы. 	
2.Мотивация (үөрэнэр баҕаны үөскэтии)	Көрүүххэйин уонна истиэххэйин баян добуһуолун (Уруок саҕаланар баян добуһуолуттан. Баянна оонньуур Нөөрүктээйи нэһилиэгин олохтооҕо, педагогическай үлэ бэтээрэнэ Лукин Константин Константинович – Көлүүкэчээн) ырыа (Видео көстөр)	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>Слайд 2.</p> <p>КӨЛҮКЭЧЭЭН Күннүк Уурастыырап тыллара Норуот матыыба</p> <p>Көмүһүкчээн ини мөһүүрчээн, Төгүрүкчээн ини көлүкэчээн,</p>	-

		<p>Кылбачыгас ини долгунгун Кытыыларгар ини тиэрдээрий, Кылыкынас ини отторгун Кырыылаахтыы ини бигээрий...</p> <p>Баянга добуһуоллуур Нөөрүктээйи нэһилиэгин олохтооҕо, педагогической үлэ бэтээрэнэ Лукин Константин Константинович,</p>	
	<p>Бу истибит ырыабыт Көмүһүкчээн, мөһүүрчээн, төгүрүкчээн, көлүкчээн тылларыгар баар -ЧЭЭН сыһыарыларынан народнай поэт Күннүк Уурастырап айылҕаҕа тапталлаах сыһыанын эппит. Ырыа мелодията бытаан, иэйиилээх, бу тылларга барсар нарын. Бу матыыбы баян олус таба биэрэр.</p>	<p>Көмүһүкчээн мөһүүрчээн төгүрүкчээн көлүкчээн</p> <p>3 слайд</p>	-
3. Саҥа билиини арыйыы.	<p>Баян – нууччалар инструменнара ,ученайдар кун бүгүнгэ диэри хаһан үөскээбитин этэр кыахтара суох. Онтон биһиги сахабыт сиригэр аан бастаан хаһан уонна ким оонньообута биллэр. Аан бастаан 389 сыл анараа өтгүгэр саха сиригэр Баяны нуучча казактара аһалбыттар эбит. Саха омугун уус уран самодеятельноһыгар баян улахан суду оруолу оонньообут инструмент буолар. Элбэх сахалыы ырыа нотанан суруллан үйэтиллибитэ. Радомир Пантелеймонович Борисов (12 февраля 1947) Сахалартан аан бастакы уерэхтээх баянист . Кини доҕотторо, үөрэнээччилэрэ билигин М</p>	(баян видеота барар) 4 слайд	-

	<p>Н Жирков аатынан культура колледжын педагогтара буолан оҕолору үөрэтэ сылдьаллар .</p> <p>Дьэ мантан саҕалаан биьи сахабыт сиригэр баянистар, баянынан толорооччулар элбээн тэнийэн испиттэр.</p>		
<p>5. Уруок тематыгар кирии.</p>	<p>Онтон биһиги төрөөбүт дойдубут Мэнэ-Ханалас. Манна баян добуһуоллаах саамай элбэх ырыалаах мелодист Аркадий Михайлович Алексеев буолар. Кини Саха аатырбыт мелодиста, ырыаһыт, общественной деятель. Мэнэ Ханалас улууһун Ломтука нэһилиэгиттэн төрүттээх. Биһиги эмиэ биир дойдулаахпыт. Кини 1937 сыллаахха ахсынньы 12 кунугэр кун сиригэр көрбүтэ. Элбэх ырыа автора, элбэх саха эстрадатын ырыаһыттарын учуутала буолар. Бүгүн биһиги «Доҕордоһуу ырыата» диэн саха дьоно – сэргэтэ сөбүлээн ыллыыр ырыатын үөрэтиэхпит.</p>	<p>ДОҔОРДОҔУУ ЫРЫАТА 5 слайд </p> <p>С. Тимофеев тыллара</p> <p>Аахса барбаппыт атын омук диэн, Атастарга үөрэбит. Араарсыбаппыт хара, үрүн диэн, Илиибитин биэрэбит. Хос ырыата:</p> <p>Эдэр ыччат, Бары кэлин, Биһигинниин холбоһун, Күлүн, оонньоон, Доҕордоһун. Ким доҕордоох - ол дьоллоох!</p> <p>Өрүү мөлтөөбөт төлөн сүрэхпит, Күүс-уох да баар биһиэхэ. Бииргэ түмсэртэн күүрэр күрэхпит Уон оччонон үүнүөбэ.</p> <p>Хос ырыата.</p> <p>Эдэр ыччаттар, норуот улуукан</p>	<p>-</p>

		Эрэлин толоруобун. Күлүк түспэтэх, күннүү чабылхай Олобун онорсуобун. Хос ырыата.	
6.Ыллыыр сатабылы чочуйуу (распевка)	Куоласпытын арийар ,тылбытын уоспутун дыарыктыыр разминкаға кириэххэин.Бүгүн распевканы ырыабыт тылларынан ытыахпыт (оболор учууталы кытта тэннэ артикуляционной разминканы онороллор уонна дорбоон распевкатыгар киирэллэр.) Атастарга (доботтор диэн тыл синонима) Күрэхпит (күрэхтэһии диэн тылы кылгатыахха сөп)	5 слайд	Аудио распевка
7.Учууталы батыһан ырыаны баян добулуонунан толоруу, ыллааһын.		5 слайд	Баян добуһуола аудио
Самостоятельной үлэ	Ырыаны ыллааһын		-
Түмүк. Вордвал программаға ссылканнан киирэн ыйытыктарга киирэн эппиэттээн. ◎ https://wordwall.net/ ru/resource/2830847 0	1. Баяны Саха сиригэр бастаан кимнээх аҕалбыттарый? 2. Сахалартан бастакы баянист. 3. «Добордохуу ырыата» ааптардарын аатын суруй. Дьиэбэ үлэни – ырыа тылларын нойосуус үөрэтии. Элбэх добордох – атастаах буолун, ситиһиилэри баҕарабын!		-

